

Drugi dan sim bil še v Pizi, kjer je tovarš spet nekoliko bolehoval. Tù sim ogledal še lep rastlinoslovni ali botaniški vert in cerkev vitezov sv. Štefana.

30. dan maliga serpana sim jo ob sedmih zjutraj iz Pize v lepo Fiorenco (la bella Firenze) potegnil. Od konca smo se po železnici v Empol (Empoli), velik obzidan terg, ki šteje blizo 3000 duš, peljali. Tù in tudi v drugih soseskah proti Firenci delajo sloveče fiorentinske slamnike ali slamnate klobuke.

Od Empola naprej do Firenze pa še ni železnice, jo še le delajo. Zato smo se še tri ure po navadni cesti peljali, in ravno opoldne smo v Fiorenco prišli.

Mesto, ki šteje blizo 90.000 duš, stoji kakor Piza na obéh stranéh reke „Arno“ v dolu sred prijaznih, zelenih, dobro obdelanih gričev, in je res prav lepo, polno krasnih veličanskih poslopij, ki so ko kraljevi dvori ali gradovi. Veči del mesta, ki je obzidano kakor skoraj vse laške mesta, je na desni strani reke. Sred tega dela mesta je silno velika in lepa stolna cerkev, kjer je vse polno spominikov in krasnih podob malarskiga in podobarskiga izdelka. Tla so pisane iz čudovito lepo sestavljeniga marmeljna. Tudi od zunaj je cerkev in njejako lep stolp vsa z marmeljnami okinčana. Pred cerkvijo je na tergu silno lepa, osmirovoglata cerkvica sv. Janeza Kerstnika (Baptisterium) s trojnimi, iz brona vlitimi vrati, ki v malim kipu zgodbe svetiga pisma in mnogo družiga kinča kažejo. Misli si: kako lepe morajo biti, ker je Michel-Angelo Buonarotti — ki je take reči umel kakor malo kdo — od tistih, ki so na severni strani cerkvice, djal, de so vredne nebeške vrata biti.

Potem sim ogledal v tem delu mesta še nekoliko družih cerkev, namreč silno bogato in lepo cerkev, ki ji „Basilica della santissima Annunziata“ pravijo; — potlej na širocim tergu uno s krasnimi podobami okinčano, ki jo „Santa Maria Novella“ imenujejo; — potem cerkev sv. Lorenca, kateri je prizidana silno lepa, osmirovoglata, vsa z lepim marmeljnami krasno okinčana kapela, ki ji „Cappella dei Principi“ pravijo, in kjer so krasni grobi ali marveč spominiki šesterih prvih toškanskih vojvodov Medicejske rodovine; — potlej še cerkev sv. Križa (Santa Croce), v kateri je toliko lepih podob in krasnih spominikov, de bi se smela muzej imenovati. Med spominiki je Buonarotov (Michel-Angelo) s tremi veličanskimi, iz beliga marmeljna iztesanimi podobami, ki zemljomersko, zidarsko in malarsko ali podobarsko umetnost pomenijo; — potem Dante-tov z njegovo in z dvéma drugima ženskima podobama, ki Italio in pesniško umetnost pomenite; — Alfierov (Alfieri), krasno delo slavniga Kanova z veliko podobo Italie, ki po slovečim pesniku žaluje; — Makiavelov (Machiavelli) z napisom: „Tanto nomini nullum par elogium“ — in veliko družih. Poslednjič sim ogledal v tem delu mesta še vojvodov terg (Piazza del Granduca), ki je poln prelepih izdelkov podobarske umetnosti. Posebno lepa je štirna z Neptunovo podobo, ki jo štirje iz lepiga marmeljna krasno izdelani konji peljejo, in z mnogim drugim kinčem. Tù je stari grad ali dvor (Palazzo vecchio), krasno poslopje z visokim stolpom.

Na jugo-zahodni strani terga je prelepa lopa, ki ji „Loggia dell' Orgagna“ pravijo. Tudi pod to klonico ali lopo je veliko krasnih izdelkov podobarske umetnosti, med katerimi je Čelini-tov Perzej iz brona posebno lep.

Malo naprej na južno stran proti Arnu je Medicejska galeria, ki ji „Galleria degli Uffizi“ pravijo, z muzejem tako izvrstnim, de je gotovo malo taci na svetu. Vse je polno podobarskiga, in posebno krasniga malarskiga dela. Tù je tudi sloveča Medicejska Venera. — Pa kaj bi Ti več pravil, ker Ti nisim v stanu ničesar po vrednosti popisati. Letó še pristavim, de Fiorenca je kakor Rim mesto krasnih umetnost.

Novičar iz slovanskih krajev.

Xp. Iz Ormoša. (Dalje.) Če je še veliko veliko zboljšati in mnozih napák odpraviti v ljudskih šolah po kmetih, niso vendar o tem vsega učitelji, še manj pa podučitelji krivi, ker dosihmal še niso ravno velike vednosti terjale od njih in še po pravici tudi terjati niso mogle, ker za tako majhno in negotovo plačilo, kakor ga učitelji, posebno pa podučitelji dobivajo (marsikteri podučitelj prejme od učitelja za celo leto le 12 do 24 fl.!) se ne more nič dobrega terjati, — „kakor plačilo tako delo“! Pa tudi čuda ni po tem takem, ako se jih vedno manj k učiteljstvu podaja, in več učiteljev v družih službah kruha išče. Če so kje koli prenapredbe in poprave, sedanjimu času primerne, živa in neobhodna potreba, so potrebne v osnovi poštene učiteljske plače. Naj bi se poboljšal stan revnih učiteljev saj toliko, da se bo zamogel učitelj brez skerbí za vsakdanji kruh svoj in svoje družine z veseljem važnemu poklicu vdajati in da, neodvisen od milosti staršev, katerih otroke uči, ne bo primoran sam šolski denar pobirati in po dobrovoljni zberci koledovat hoditi.

Ker so dobre ljudske šole gotova dobrota za celo deželo, bi ne bilo nepravilno, ako bi vsak deželan vsako leto nekatere krajcarje (3 do 6 kr.) za ljudsko šolstvo dodajal, in ako bi se od vsake zapuščine, ktera 100 fl. znese, 1 fl. od 100 v založnico ljudskih šol odrajtoval; sedaj postava veli to še le pri zapuščinah od 300 fl. in čez. Na to vižo, brez da bi komu hudo djalo, bi se nabral lep znesek, iz kterega bi dobival učitelj gotovo plačo vsako leto, in ako je v pridni službi onemogel, tudi primerno penzijo, da bi se mu ne bilo bati, kaj bo počel, ko ne bo mogel več služiti.

Če po tem se vernemo v šole gori imenovanih 3 dekanijnih okrajev, in primerimo število otrok, ki v teh šolah v šolo hodijo, s številom v družih deželah, zamoremo še zmiraj reči, da je pri nas bolji kakor marsikje drugod, in prezreti ne smemo, da otroci revnih nogradnikov imajo v več krajih zlasti pozimi dalje v šolo, poleti pa jih ubogi stariši za delo v goricah in za pašo vpotrebujejo, ker si morajo pomagati, kakor morejo. Tudi ne vidijo stariši pri svojih otrocih tistega djanskega prida od šole, kterega pričakujemo, in tako pride, da veliko otrok iz šole ostaja, ki bi imeli v šolo hoditi. Ko se bo to iz šol odpravilo, kar zavira ljudstva potrebno omiko, se bo gotovo tudi število učencov in učenk pomnožilo. Da se bo pa to zgodilo, se smemo toliko bolj nadjati, ker v omenjenih 3 distriktih je šolno nadzorništvo možem izročeno, ki so že nekdanj, ko se je še za ljudsko omiko tako malo delalo, prepričani te potrebe in nadušeni za povzdigo duševnega blagostanja slovenskega naroda, toliko slavnega in koristnega v prid domovini svoji spisali in dodelali, — od kterih tedaj ne gré pričakovati, da bi sedaj, ko je njih dobro séme kaliti in sad roditi začelo, svojo skušeno pripomoč posredno ali neposredno ne darovali domovini, ktera se milo na nje ozira, da bi ji pomagali kolikor morejo, in za vedne čase ne zakopali izvrstnih talentov, ki jim jih je oče nebeški dodelil; ti možje slavnega iména so gospodje dekani Anton J. Murko, Peter Dainko in Franc Cvetko. (Dalje sledi.)

Iz Planine v Vipavi (hvaležni glas duhovnim gospodam Teržaškim!) Zadne dni p. m. je umerl v mestni bolnišnici v Terstu g. Mateuž Nakus, mlad duhoven Teržaške škofije, po dolgem bolehovanju. Kjer se je po Terstu vedilo, de mu pri njegovi smerti zavolj velicih stroškov, ki jih je s svojo boleznijo imel, od njegovih dohodkov v 7 dosluženih letih ni moglo nič ali saj malo ostati, bi ne bilo čudo, ako bi njegov pogreb, drugim ubogim merličem enak, ne bil ravno posebno slovesen. Ali vse drugač se zgodi. Komaj visoke časti vredna

duhovščina v Terstu o smerti svojiga duhovniga ravno-brata glas dobí in čas njegoviga pokopa zvé, že jih 22 duhovnov iz mesta in 2 iz dežele, in scer 12 od njih v cerkvenim oblačilu, 12 pa v svojim oblačilu ob uri sprovoda pred kapelo mestne bolnišnice, kjer je merlič ležal, pride. Prečastiti g. fajmošter mestne bolnišnice so sami sprovod vodili in med dvanajstirmi, ki so šli v svoji obleki za merličem, so se tudi en visokočastitljiv gospod korar znajdlí, ki se jim ni za malo zdelo, ubogimu kaplanu poslednjo čast skazati. Ko se slovesni provod s tako imenitno versto mašnikov in tudi družih spremljevalcov po mestnih ulicah proti stolni cerkvi sv. Justa s sveto resnostjo počasi giblje, zvonovi mestne fare sv. Antona enoglasno vsi zagromijo, in tako od vsih družih cerkev, kodar so merliča nesli, so mu zvonili, dokler ga zadnjič tudi zvonovi stolne cerkve s. Justa s svojim mogočnim glasom privabijo.

Vsa ta prigodba bi pa pri vsi svečanosti vendar le imela prazno ceno, ako bi se ne bil duh resnične bratovske ljubezni o nji tako lepo razodel — zakaj za vse to ni bilo od nobene strani ne po krajcarju prašano, kar bi bilo znalo vonder več od sto goldinarjev znesti.

Se bojim scer, de Vas razžalim, Vi visoke časti vredni gospodje, če Vaše dela prave čiste keršanske in duhovske vrednosti očitno naznamim, kjer vém, de tudi tega plačila ne išete; pa mislim, de luči tudi pod mer-nik staviti ne smém, de lep izgled Vašiga obnašanja, ki se je pri tej perložnosti ne prvi in tudi ne zadnji-krat pokazal, na daljne kraje sveti, de luč Vaše žive ljubezni marsikako merzloto pri tacih priložnostih raz-greje in otaja!

N...š.

Iz Koprivnika na Dolenskim. Kar letašne pri-delke pri nas vtiče, se je poletje prav dobro obneslo. Korúna je prav obilno, ali koj, ko je dozorel, je spet gnjiti začel, ko pretekle leta. Vina je malo, pa bolj-šiga, ko lani; ker lani je tertje preveč toča pokle-stila, in sneg pozimi polomastil, da mladike še rodile niso. Ko bi vinstvo in korún letas svoj sad bila obilno odložila, bi si bili naši kmetovavci klobuke vihali, ali dve nadlogi: malo vina in gnjiloba korúna, ste jim močno podporo spodbile.

J.M.

Novičar iz mnogih krajev.

Železnica od Zidaniga mosta do Horvaške meje je od svitliga cesarja po sklepu od 13. t. m. do-voljena, ki je ob enim ukazal, da se mu ima tudi kmalo nje podaljšek od tod dalje po Horvaškim predložiti. — Tudi je železnica iz Gradca v Köfle na Štajarskim dovoljena. — Po pismu iz Reke od 13. okt. na višjiga zapovednika ces. vojnih bark je svitli cesar z zadovoljnostjo zvedil, da je poveljni jezik že po vsih ces. vojnih bar-kah nemški namest talianskiga. — Iz Celovca so šli poslanci na Dunaj cesarja prosit, da bi deželna nadsodnija za Koroško in Krajnsko, ki ima v Gra-dec prestavljena biti, v Celovcu ostala; — kaj so opravi-li, še ni znano. — Nova srenjska postava, ktere razglas se je imel po nekterih časnikih kmalo pričako-vati, po govorici družih novíc še ne bo prišla to leto na dan. — Konec tega mesca se začno na Dunaji spet posvetovanja v cerkvenih zadevah, ki bojo terpele do noviga leta. — Po zagotovitvi nekterih časnikov je nek ministerstvo denarstva prerajtalo, da po prihodnji novi osnovi cesarskih vradij se bo na leto prihranilo 7 milio-nov. — Ministerstvo nauka je ukazalo vsim okrajnim poglavarstvom popisati v svojim okraju vse šole, in zvediti: ali so osnovane po vradnim dovoljenju ali ne, in ali se ravnajo po določenih šolskih postavah. — Iz Ru-sovskega je prišlo v Štetin 160 kišt z rusovskimi

svetimi pismi, da naj se na Austrijsko pošljejo. — Na Piemonteškim tirjajo nektare županije, da bi se cerkvi posestva vzele; minister notranjih zadev se krepko temu zoperstavlja. — Po nekterih krajih Fran-coskiga se napravljajo prošne pisma: da bi prišel sv. oče papež Napoleona za cesarja kronat. — Pogreb Wellingtona bo 16. listopada. — Časniki pravijo, da se Košutovi bankovci, prav lično v Novim Jorku v Ameriki 1. julia 1852 izdelani, po Londonu ponujajo.

Slovensko slovstvo.

Koledarček slovenski za leto 1853. Na svitlo dal dr. J. Bleiweis. V Ljubljani natisnil Jožef Blaznik.

Ravno je na svetlo prišel v Ljubljani „Koledarček slovenski“.

Za dvě pōli pomnožen, z dvěma podobama okinčan in krasno natisnjen obseže na svoji prvi po-lovíci vse, iz česar koledarji navadno obstojé. Vsacemu mescu z iméni v 11 jezicih je priložen bel list pisnega papirja za zapise „dnevnika“.

Drugi polovíci pod naslovom „koleda“ na čélu stojí pesmica „želja koledarčka“ imenovana.

Za njo sledí življenjepis Valvazorja, ktere-ga obraz je pridjan. Namen „koledarčka“ je vsako leto eno ali pa dvoje podob slavnih Slovencev prinašati, in tako osnovati nabericó (galerijo) za slovensko domovíno sosebno o slovstvu zasluženih mož. Valvazor je ime-niten mož vsim Slavenom, in ni ga še bilo domoljuba, ki bi bil daroval v slavo svoji domovíni toliko, kakor on. Zasluži tedaj, da ž njim začnemo zberico za domovíno zasluženih mož, in njegov obraz z nar. slavnišim njego-vim delom pokažemo širocemu svetu.

Za tem spisom sledí sostavek pod naslovom „zgo-dovína papirja je zgodovina omíke človeške“, v katerem so od stopnje do stopnje popisane vse znajdbe tiste velike močí, ki jo papir imenujemo. Tudi ta so-stavek je razjasnjen z podobico, ki nam kaže okolico Nila, kjer vidimo tisto bičje rasti, od kodar izvira še dandanašnje imé „papirja“.

V tretjem spisu nam popisuje rajni Matija Ver-tovc slavnega spomína „stare Slavjane“. Koledar-ček misli, da ti sostavek, vzet iz rokopisa njegove občne povestnice, je vés primeren na tem mestu.

Za tem sledí povestnica, ki bi utegnila posebno našim dragim Slovenkam po volji biti in se imenuje „obujenje od smerti“ (povest francoskega zdravnika iz harema).

Lepoznanski del „koledarčka“ pa sklène resnična prigodba pod naslovom: „Kar kolj je zdaj zakrito bo neki dan očito“.

To je obsežek letošnjega „koledarčka“. Popisali smo ga kakor je, — razsodba pa, kako šen je, ne gré nam, ampak drugim, ki bojo brali, kar je izdaja-telj „koledarčka“ z dobrim premislikom na svitlo dal, da bi ne bilo le za kratko zabravo enega dné, ampak z živo željo, naj bi vredno bilo daljše cene.

Jezik „koledarčka“ je slovenski, ker je sin hvala Bogú! že živega slovenskega naroda, ktere-ga zatajiti noče, marveč se ponositi ž njim, da ga poznajo, kakor je, tudi bratje njegovi po svetu.

Dobiva se „koledarček“ v Ljubljani v tiskarnici gosp. Blaznika in se bo dobival po vsem Slovenskem, mehko vezan v ličnem zavitku za 24 krajc., terdo vezan s pozlačénim obrezkom 32 krajc.

Kdor ga iz Ljubljane po pošti pod nakrižnem za-vitkom (Kreuzband) dobiti želí, naj frankiranemu pismu še doloží za poštníno mehko vezanega 5, terdo ve-zanega pa 6 krajc., da ga potem brez vsega družega plačila na svoj dom dobí, kamor ga želí.